

دوواليزمه سوڤيانه كان له ديوانى (صابرى) دا

م . شنو احمد غفور

جامعة كركوك – كلية التربية للعلوم الانسانية

ملخص البحث باللغة العربية

عنوان بحثنا هذه (الثنائيات الصوفية في ديوان صابري) ، من خلال هذا العنوان سنعرض بعض الثنائيات الصوفية في ديوان صابري، حيث بعض من الثنائيات هو من الحال والمقامات الصوفية. ان عدم وجود دراسة علمية عن الثنائيات في شعر صابري هو السبب الرئيسي لكتابة هذه الدراسة. والهدف من هذه الدراسة هو التعرف على بعض الثنائيات في القصائد الكوردية للشاعر. حيث الثنائيات يشكلون روائع في القصائد الكوردية ل (صابري) . لكتابة هذا البحث اعتمدنا على المنهج الوصفي التحليلي و بعض من المناهج الاسلوبية لتحليل الثنائيات.

يتكون البحث من جزئين رئيسيين : الجزء الأول مكرس للجانب النظري وفيه نؤكد على مفهوم وتعريف الثنائية والتصوف والحال والمقامات، اما الجزء الثاني مخصص للجوانب النظرية والعملية ويعرض بعض الثنائيات الصوفية في ديوان صابري وتم شرح القصائد في ضوء فنون البلاغية. وفي نهاية الدراسة تم عرض أهم النتائج في عدة نقاط وقائمة بالمصادر .

پيشه كى

ناونيشانى توڤڤينه وهه : شيعر جيهانڤيكي ئالۆزه له وشهى جوان، ههلبهته له زڤو جهنجالى وشه وهه ريرينه كاندا، وشهيهك، يان چه ند وشهيهك به يه كه وهه ده بنه ئه وه يه كانهى، كه شاعير سه رقالى به كارخستن و به خشينى واتاى جياواز ده ڤيٽ پڤيان، له م توڤڤينه وهه يه دا (دوواليزمه سوڤيانه كان) وهه كو وهه كه يه كى بونياتگه ره له فه زاي شيعرى (صابرى) دا وهه ده گرڤن، (دوواليزمه سوڤيانه كان له ديوانى صابرى*) دا ناونيشانى توڤڤينه وهه كه يه، كه له رڤيگه يه وهه هه نديك دوواليزمى سوڤيانه له ديوانى صابريدا ده خه ينه روو، كه هه نديكيان حال و مه قامى سوڤيانه ن و پڤيكيان پڤيگه وهه له يه ك دڤردا ده ركه وتووه و هه نديكى تريان له دڤرى جيا جيا دا هاتووه. نه بوونى توڤڤينه وهه يه كى سه ره خۆ له بارهى دوواليزمه كان له شيعرى صابريدا هوڤكارى سه ره كى بوو له نووسينه وهه ئه م توڤڤينه وهه يه .

ئامانجى توپژينهوه: شىكردنهوهى و چۆنپهه تى تهوزيف كردنى (دوواليزمه سوڤيانه كان) ه له نپو شيعره كوردپه كانى (صابرى) دا و ديارى كردنى به شىك له دوواليزمه كانى ديوانى (صابرى) يه، كه هه ندى كان حال و مه قامى سوڤيانه و به شه كه تريان دوواليزمه كانى نهفسن و ئاسان كردنى پرىگاي بىر كردنهوه له بهردهم (خوڤنهرى ئاسايى و خوڤنهرى شارهزا) بو تىگه پىشتن له كردهى ئهفراندن له لاي صابرى .

میتۆدى توپژينهوه : بو ئه نجامدانى ئهم توپژينهوه يه سوودمان له مېتۆدى وهسفى شىكارى و هه ندىك له بنه ماكانى شىوازگه رى له چۆنپهه تى به كارخستنى دوواليزمه كاندا بينيوه .

پروگرامى توپژينهوه : توپژينهوه كه له دوو به شى سه ره كى پىكهاتوو. به شى يه كه م تايه ته به لايه نى تيورى و تپدا جه ختده كه يه سه ر چه مك و پىناسه ي دوواليزم و ته سه وف و مه قام و حال و ئامازه به هه ندىك مه قام و حاله كان ده ده ين. هه رچى به شى دووه مه تايه ته به لايه نى تيورى و پراكتيكى و تپدا به شىك له دوواليزمه سوڤيانه كانى ديوانى صابرى ده خه ينه روو و له هه مبه ر هونه ره كانى ره وانپيژيدا شىكردنهوه بو دوواليزمه كان ده كه ين . له كو تايى توپژينهوه كه دا گرنگ ترين ئه نجامه كان له چه ند خالپىكدا و لىستى سه رچاوه كان خراونه ته روو .

وشه كليه كان : صابرى، دوواليزم، ته سه وف، مه قام، حال .

به شى يه كه م //

ته وه رى يه كه م : دوواليزم، ته سه وف، مه قام، حال – چه مك و پىناسه :

- دوواليزم

دوواليزم يان دووانه يى، له مپژه وه جىگه ي بايه خى زانايان بووه و پىيان وابوو جيهان له سه ر بنچينه ي دژيه كه كان دامه زراوه و گهردوون خوى له كو مه لپىك دوواليزمدا ده بينپته وه كه وا پپده چپت دژ و پپچه وانه بن.

دوواليزم بىروكه يه كى فهلسه فى بوو، كه ره خنه ي ئه ده بى روژئاوايى گواستپه وه، هه رچه نده له ميراتى و لاناتانى روژه لاتى ناوه پراستدا وه ك بىروكه و به ره م بوونى هه يه. توپژه ران هه ر له كو نه وه گرنگيان پپداوه، له سه ر بنه ماي ئه وه ي كه زمان ره نگدانه وه ي واقع و ده رپرينه كانى ژپانه. دوواليزمه دژيه كه كان ره نگدانه وه ي

لايهنه كانی گەردوونن و گوزارشت له ژيانی كۆمه لایه تی و سروشتی مروفايه تی ده كهن و پڕۆلێکی گه وره یان له ده رپیرین و له گه یشتن به جوانیناسی و چالاككردنی ده قی ئەده بیدا هه یه .

كه واته دووالیزمه دژیه كه كان ((پروانگه یه كی فله سه فی قوولن كه له تێكه لكردنی راسته وخۆ و پرووكه شی دوو لایه ن پێكدی. ئەم دوو لایه نه په یوه ندییه كی دژیه كی پێكه وه یان ده به ستێته وه . وه ك چۆن چاكه و خراپه ، یان تاریکی و پرووناکی له دووانه یی دژیه ك و نا دژ به یه كدا كۆده بنه وه ، ئەوا په یوه ندییه ك له زێوان ئەو دوو دژبه ره دا هه یه كه له دووانه ییه كدا كۆده بنه وه ، به جۆرێك كه سیان نكۆلی له بوونی ئەوی دیکه ناكات ، به لكو ده چنه ناو په یوه ندییه كی هاوته ربیبیه وه ، به م شیوه یه دژیه ك نین ، به لكو ته واوكه رن . واقیعی وجودیش له په یوه ندییه كی هه میشه یی زێوان ئەو دوو لایه نه خۆی ده بیئته وه ، به لام هه ریه كه یان یاسای تایبه تیان به خۆیان هه یه))(١). له ئەده بیاتی سوفاينه دا كۆمه لێك دووالیزم هه یه له م توێژینه وه یه دا ئاماژه ی پێده ده یین .

- ته سه وف

ته سه وف : بابه تێکی پڕووحیه و له قولایی پڕووحی مروفايه وه هه لده قولی و ته نیا به ئایینی ئیسلامه وه په یوه ست نییه ، به لكو له زۆریه ئاینه كانی دیکه ش هه یه به تایبه ت لای (بودایه كان و هیندۆسییه كان) و به پێی شوینكه وتوانی ئاین و پربازه كان ده گۆریت. كه واته ته سه وف بریتیه له : ((زانیاری خواناسی، واته حیکمه ت، زانیاری خواناسی ئەو زانیارییه كه ده یئته هۆی خۆشبه ختی له هه ردوو جیهاندا، ئەوه ی بیه ویت ده ستی بگاته حیکمه ت - خواناسی، یان زانیاری پڕووحی، بێگومان ئە ییت خۆی پرازینته وه به په یره ویکردن له شه ریه ته وه به پاكکردنه وه ی ده رونیش له هه موو شتێکی ناپه سه ند)) (٢). واتا جیهانی ته سه وف خۆی له خۆناسیندا ده بیئته وه ، مروف ئەو ده مه ی خۆی ده ناسیت، خودا و ئاینیش ده ناسیت و له پرووی ده روونه وه پاكدیه یته وه . ئەمه ش له گه ل پیناسه یه كی "سوه ره وه ردی" یه ك ده گریته وه كه ده لیت: ((سوفاي ئەو كه سه یه كه به رده وام هه ول بدات ده روونی خاوین بكاته وه له نه خۆشییه كان)) (٣).

ئەو ده مه ی باسی ته سه وف ده كری ده ییت ئەوه بزانی پێش ئەم زاراوه یه زوه د هه بووه ، زوه دیش خۆشییه كانی دنیا و پارانه وه یه له خودا و به ده ست هینانی دووركه تنه وه یه له چێژ و یره زامه ندییه تاكو له ئاگری دۆزه خ به دوور ییت، سوفايزم لایه نی پڕووحی ده گریته وه . له زمانی عه ره بیدا چوار بۆچوون سه باره ت به زاراوه ی سوفاي هه یه :

- ١- له وشه ی (الصفه) وه هاتوه كه چۆلییه ك بووه له نزیك مه دینه ی منه وه ره .
- ٢- له وشه ی (الصوفه) وه هاتوه ، به وانه ده وتری كه كارگوزاری كه عبه ن .
- ٣- له وشه ی (الصوف) وه هاتوه كه به واتای خوری دیت .
- ٤- له وشه ی (الصفا) وه هاتوه ، واته پاکی و پروونی دل)) (٤).

صابری وهك دهروئشیکى تهریقته تی (قادریی) یه کیکه لهو شاعیرانهی کومه لیک زاراوهی سو فیانه له شیعره کانیدا ده رکه وتوون و به شیکیان نهو حال و مه قامانه، که به شیوهی دووالیزم هاتوون. وهك زاراوه قوناغی یه که می ته سه وف به زوهده ستیپده کات، بیگومان له بنه ماکانی زوه دیش عه شق و خو شه ویستی و ناسینی خودا و پیغه مبه ره، بو ناسینی خوداش پیویسته مرو ف سه ره تا خو ی بناسیت و بزاییت نهو فه رمانانه چیه که پیویسته جیه جی بکات. نه گه ر مرو ف خو ی ناسی نهوکات خوداش ده ناسی وهك دهوتری: (من عرف نفسه فقد عرف ربه) صابری ده رباره ی خو ناسین و پاشان خوا ناسین ده لیت: نهی له چولی غه فله تا هه ر ره وه که وانى چاره وا روژ و شه و وپردی زوبانت نه م به رخه وا نه و کاره وا نه سل و نه سلی خو ت بزانه هاتوو چوونت تیبه گه بابه گه ورهت هه زره تی ئاده م (صفی) داکت هه وا. (د. صابری. ٥٣٧).

- مه قام

وشه ی مه قام له سوره ته کانى قورئانى پیروژدا چه ندین جار دووباره بووه ته وه، وهك له سوره تی (النازعات) دا ده فه رمویت: (وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ) (النازعات- ٤٠). واتا نه وهی ترسی له روژی به رپابوونه وه و رووبه رووبوونه وه هه بوو له به رده م خودا، خو ی له هه زه قه ده غه کراوه کانى ده روون پاراست. چه مکی مه قام له واتا فه ره نه گییه که یه وه زور نزیکه، به لام نه گه ر پیناسه ی نه م زاراوه یه بکه ین ده توانین بلین: ((به و پله و پایانه ی، که مرو ف لای خودا هه یه تی ده گوتری مه قام. گه یشتن به مه قامیک له ریگه ی خودا په رستییه کی راستینه و به رده وامه وه و خه بات له دژی نه فس و شه که تکردن و وه رزاندنی نه فسه وه ده ییت)) (٥). واته مه قامه کان به پیی هه ولدانی سو فی ده ییت و سه ره تا ی ده ستیپکردنی قوناغه کانى ته سه وف به مه قام ده ستیپده کات، سو فی ته واوی قوناغه کان ده ییت و له قوناغیکه وه به ره و قوناغیکیتر هه نگاو ده ییت، نه م مه قامانه ش له ریگه ی ماندوو بوونه وه به ده ست دیت و کاتیکی زور ده خایه ییت .

زوربه ی نه وانه ی له باره ی ته سه وه وه دواون چه ندین مه قامی سو فیانه یان ده ستنیشان کردوه وه کو: (ته وبه، وه رع، زوه د، قه ناعه ت، سه بر، ته وه ککول، شوکر، ئیخلاص، مو حاسه به، ته سلیم فوقر، خو ف، ره جا، صیدق، ره ضا) و زوری تریش هه یه. زور جار هه ندی له و مه قامانه له کاتی ناوه ییناندا پیش و پاشکراون، به لام هه موویان مه قامی ته وبه یان کردوه ته پیشه نگ. لیره دا له میانی نه م توژیینه وه یه دا،

چونکه ناتوانین باسی هه موو حال و مه قامه کان بکهین، بویه ته نیا ئاماژه به هه ندیکی ده دهین :

١- مه قامی تهویه : یه کهمین قوئاغی ته سهوف به تویه ده ستیپیده کات و اتا : ((تهویه قوئاغی یه کهمی مه قامه کانه، که ده بیته هوی په شیمان بوونه وه و دهسته لگرتن له کاری دژی فرمانی خودا، تویه قبول کراو له دل و دهروونه وه و نابی درو له گه ل دهروون بکری، چونکه شوینی جیگیری خودای گه وره له دلدا په ((٦). واته مه قامی تهویه په یوه ندی زیوان خودا و بهنده کان ده گریته وه و سوئی له یه کهم هه نگاودا ده بیته په شیمان بیته وه له هه موو کرده وه یه کی ناپه سه ندی خوی

٢- مه قامی زوهد : مه قامی زوهد یه کیکی تره له مه قامه کانی ریباری ته سهوف نه گه چی قوئاغی پیش ته سهوف پهیره وکردنی زوهد بووه و وازیان له دنیا هی نابوو له ترسی خودا، چونکه زوهد بریتیبوو له ((دوژمنایه تی کردنی دنیا و پشت تی کردنی و اتا زوهد وازه یانه له ئاسایشی دنیا بو گه یشتنه ئاسایشی روژی دواپی ((٧). به لام نه و ده مانه ی ته سهوف سه ریبه لدا خوشه ویستنی خودا قوئاغی تری به خویه وه بینی .

٣- مه قامی فقر : فقر به مانای هه ژاری هاتوو، نه م چه مکه ش چه ند جاریک له قورئان و فرموده دا هاتوو. له پیناسه ی نه م مه قامه دا هاتوو : ((هه ژاری بریتیه له نه بوونی شتی پیویست، هه ژاری راسته قینه هر گومکردنی ده وله مه ندی نییه، به لکو گومکردنی ئاره زووی ده وله مه ندیشه)) (٨). مه به ست نه وه یه مروف ئاره زووی ده وله مه ندی به هیچ جوریک نه کات، دیاره نه مه ش نه و حکمه ته ی له پشته وه یه، که تو خوت بو خوا یه کلاده که یه وه و ماده و خوشویستنی دنیا هیچ نرخ و به هایه کی نامینیت، چونکه دوو په رستراو له دلیکدا جیگیان ناپیته وه و به بوونی یه کیان نه وی تر بوونی نامینیت، به پیی نه م مه قامه ده بیته مروف خوی بو خوشه ویستی خوا ته رخنکات.

٤- مه قامی سهبر : نه م مه قامه ش یه کیکی تره له مه قامه کان و به چو نییه تی ئارامگرتن له کاتی ناخوشیدا په یوه سته، بویه زانیان بوچوونی جیاوازیان له سهبر هیه و زورجار به حالی شوکره وه ده یه ستنه وه. ئیمامی غه زالی ده لیت : ((ئارامگرتن به حالی هه ژار و سوپاسگوزاری به حالی ده وله مه ند داده نیته. واته له زیوان سهبر و شوکر بوچوونی جیاواز هیه، هه ندیک پیمان وایه سهبر باشتره و هه ندیکی تر پیمان وایه سوپاسگوزاری باشتره و به شی سییه میش پیمان وایه یه کسان)) (٩). نه مانه و هه موو مه قامه کانتر به بارودوخی زیانه وه په یوه ستن، بویه

سوڤى بهردهوام دهبيت شوكرانه بژبر بيت و هه موو ده ميک تاكيكى خوراگر بيت له بهرانبهر نه هاهمه تيبه كانى ژياندا .

- حال

حال چه ميکيه له وشهى (حال) ى عه ره بيه وه هاتوو وه مه به ست لپى چو نيه تيبه، ((يه کيکى تره له قوناغه كانى سوڤيگه رى و که به و چو نيه تيبانه ده گوتري، که به سه ر ريبوارى ريبگه ى سوڤيايه تيدا دين، حال بو خوى ديت، بى نه وه ى ريبوار شتيک بکات، واته به ده ست ريبوار نيه، به لکو خوداداده، له خوداوويه، يان نوور و به ره که ته يا چو نيه تيبه کى تايبه ته، که خوى ديت و ده روات، که ره نگه که مخايه ن بيت و ره نگیشه زور بمينته وه و سه قامگيريت بيته مه قام)) (١٠). به بوچوونى زانايانى ئەم بواره حال بهردهوامى نيه، وه کو بروسکى پهيدا ده بى و دوايى ون ده بيت. هه نديکيشيان پيان وايه که حال بهردهوامى هه يه. له هه ندي سهرچاوه دا (ده) حال و له هه نديکى تر دا زياتريان ده ستنيشان کردوو، که ئەمانه ن : (المراقبة، القرب، المحبه، الخوف، الرجاء، الشوق، الانس، الطمأنينة، المشاهدة، اليقين، قبض، بسط، محو، اثبات، صحو، غيبة، شهود، وجد، جمال، کمال، لوائح، طواع، لوامع، جذب وارد). ئەمانه ى خواره وه هه نديکن له حاله كانى ته سه و ف :

١- حالى قورب : حالى قورب حالى نزيكى به نديه له خودا و به هو ى خودا په رستيبه وه به نده ده گاته راده يه ک خوى له ياد بچيته وه و هه ر خوا ى له ياد بيت، که ئە بيته (فه نا ى نه فس) و (به قا ى خودا)، جا ئەم حاله ته فسيري زورى بو کراوه ((له م حاله ته دا به نده کان به دل هه ست به نزيک بوونه وه ى خودا ده که ن، بويه به تا عه ت و عيباده ت و زيکرى خوا لپى نزيک ده بنه وه، چى به نه ينى يا خود به ئاشکرا بيت)) (١١).

٢- حالى وه جد و جه زبه : برى تيبه له نزيكى به نده له خودا ى گه وره و ((به پپى ويست و (عينايه ت) ى خودا خوى، به بى خو مان دوو کردن و تیکوشان يکى نه و به نديه ئەم جو ره خودا پيدا وانه ته نانه ت به بى مور شيديش پييده گه ن، وه جديش حال و شه و فيکه ، که لاي خو مان به و حالى وه جد ده لپن (جه ذبه) و به که سه که ش ده لپن مه جذوب)) (١٢).

٣- حالى شه وق : شه وق ((حه ز و ئاره زوو کردنه بو خزمه تى په زدان، که وابوو شه وق برى تيبه له جو ش سه ندى ده روون بو گه يشتنه خو شه ويست، و اتا : شه وق ئاگرى خوايه و له دلى وه ليه كانى به ردا وه تا کو هه موو ويست و ئاره زوو و پپويستيبه كانى بسووتپنى)) (١٣).

٤- حالی خوو پیوه گرتن (انس) : یه کیکی تره له حاله کانی ته سه و ف و ده بیته هوگری به شتیکه وه و دل کرانه وه به و شته، مه به ست نه وه یه ((که دلی ریپواری ریگه ته سه و ف هوگر ده بی به خوشه ویستی خواوه، مرؤف له م حاله ته دا له خه لک بیزاره، ته نانه ت نه گهر به جهسته له ناو کوومه لدا بیته، نهوا به دل لای خوایه، له م حاله دا ریپواری ناو بردنی خودای له هه موو شتی پی خوشتره و لای پری له خوا پیدوان نه گاته براده ی که شف و شهوود)) (١٤).

به شی دووهم //

ته وه ری یه که م : دوو الیزمه سو فیانه کان له دیوانی صابری دا :

یه که م : دوو الیزمی فه نا و به قا : ئەم دوو الیزمه یه کیکه له مه قامه کانی ته سه و ف و زور جار له گه ل یه کتری دین. مه قامی فه نا نه و مه قامه یه، که (بایه زیدی به ستامی) دایمه زراندا، ((بریتییه له وه ی ئایا به نده له سلوک و خو پیگه یاندا و خو وه زاندا و نه فس کوشتندا، تا چ براده یه ک زال ده بیته به سه ر فه نا کردن و له ناو بردنی ههسته ناپاک و نا شایسته و ناپه سه نده کانی ده روونی خویدا. (به قا) ش بریتییه له وه ی تا چ براده یه ک ده توایته ههستی چاک و په سه ند و باش بکاته چیگره وه ی ههسته خراپه کان، فه رمان به چاکه و ریگری له خراپه بکات)) (١٥). که واته فه نا له سه رووی عیشقه وه یه خواهنی عیشقی ناگای له خو یه تی، به لام خواهنی (فه نا) بیئاگایه و له گه ل زاتی په روهر دگار مه عشوق ده بنه یه ک، له به رانه ردا به قا گه رانه وه یه له حالی فه نا وه، که به ناگه اته وه و به هو ش هاتنه وه یه. صابری له ریگه ی ئەم دوو الیزمه وه مامه له له گه ل نه و نه زموونه جیاوازانده دا ده کات که ده وریان داوه و له ریگه یه وه هه لقولانی ده روونی به رانه به کوومه لگه و خود ده رده پریته، چه مکی (به قا و فه نا) لای شاعیر ته نیا به دل په راوکی وجود (ژیان و مردن) هوه په یوه ست نییه، به لکو نامو بوون له به قا و ترس و نازاریش ده گریته وه. ده لیت :

مه ست و مه دهووشی لبقا چی بکات له دونیای بی به قا

هه ر ده بی دیوانه دائیم بی لیباس و خانه بی . (د. صابری. ل ٢١٠).

شاعیر لیره دا بیهووشی خو ی له دنیا ی فانیدا باسده کات، مهستی لبقایه، مهستی دیداری مه عشووقه و دنیا به شوینی بی به قا داده نیته، له نه هلی عیرفاندا که س چه زی به به قا نییه و هه مووان تامه زرؤی فه نان، تا له حزوری مه عشوقدا بتوینه وه، بو یه تا له دنیا ی بی به قا بمینه وه هه ست به نامو بوون ده که ن و خو یان به خواهنی هیه نازانن و به رده وام و ئیل و شهیدان. بو ئەم ده ریرینه ش شاعیر سوودی له

هونهری گیرانهوه بینیه، به نامرازی (بی) سی جار گیرانهوه هاتوو له وشهکانی (بی بهقا، بی لیباس، خانهبی)، ههروههها رهگهزدوژی ناتهواوی هاوکیش له نیوان وشهکانی (لیقا و بهقا) دا دهرکهوتوو، که له پرووی ژماره ی پیتهکان وهکو یهکن، بهلام جوړ و واتایان جیاوازه و له پرووی مؤسیقا و ریتمیشهوه ههمان شتن .

صابری فخر و قهناعت فخره بو دین پهروهان

سه د شوکر وا مهرتبهی دونیای فانیمان نهما (د. صابری . ل ٥٢٧) .

جان و دل غرقی (فنا فی النور) ی روخساری حبيب

عوسره تی دووری موبهدهل بوو به وهسل و مهیسه ره . (د. صابری . ل ١٦٢) .

لیره دا شاعیر گهیشتهوه ته فنا و له دیداری مه عشوقدایه و نازار و نالینی کوتایی پیهاتوو و تواوتهوه، نهو گهیشتن و فنا بوونهوهش له دواي سالانیکي زوری چاوهروانی هاتوو و له نیوان وشهکانی (فخر و فخر) رهگهزدوژی ناتهواوی جودا دهرکهوتوو و (عوسرهت و دووری) پچاوهتهوه و به (وهسل و مهیسه) ی کردووتهوه.

دووه م : دووالیزمی وهصل و فهصل : وهصل و فهصل دوو مهقامی قوتابخانهی خوشهویستین، له مهقامی وهصلدا خویشی و شادومانی و مهستیون ههیه، بهلام له مهقامی فهصلدا دایران و دووری و فیراق ههیه، نه مهش میحنهت و سووتان و فرمیسک و نالینی لیده کهوتیهوه. ((وهصل په یوه ندي راست و دوستی نیوان شیوه و دهروونه و به خوشهویستییهوه بهنده، نه ماما فهصل ههستکردنه به ته نیایی له نیو کوډا و هه میسه به نازارهوه بهنده)) (١٦). له دیدی هه نديک عاریفه کانداههصل له فهصل زور چیر به خشته، چونکه پیمان وایه سووتانیک له دوورهوه بیت، باشتره له سووتانی دووری دواي دایران. هه زه تی ئاده م، که له به ههشت ده رکرا زور به تاسهوه بوو تا بو ی بگه رتهوه، تاسه یه که هه موو ده میک جهسته ی هه لده قرچان، بهلام تاسه ی ئیمه یه که، که هیشته به هه شتمان نه بینیهوه زور که متره له تاسه ی هه زه تی ئاده م بو به ههشت. صابری ده لیت :

(صبح) ی ده م باده ی (صبا) موژده ی ویصالی دا به دل

جانی شیرینم نثاری په یك خویش رهفتاره کهت (د. صابری. ل ٦٨).

بای سه با موژده ی گهیشتن به شاعیر ده دات، نه مهش له هه مبه رهتواره

جوانهکانی بووه له دنیا دا، له م دووالیزمه دا له نیوه دیری یه که مدا، جوانی بایس ههیه، چونکه له حهقیقه تدا کازیوه ی به یان (صبح) ناتوانی موژده به دل واته (مروف) بدات و له نیوه دیری دووه مدا (خواستن) ههیه، جانی شرین (لیخواستراوه) و یار (بوخواستراوه) و نثاری په یك خویش (قه رینه) یه . له دیریکی تر دا ده لیت :
یا (طیبی) ئینتزارم اتصالت که ی ده بی

زهري دووری کوشتمی شههد و یصالت کهی دهبی. (د. صابری . ١٩٦٧).
 لیرهدا هر هه مان ههز و تاسهیه بو دیداری مهعشووق ، که به شههد(رینگهردترین
 ههنگوین) وهسفی دهکات و له دیری یهکهمداه وشهی (کهی دهبی) سی
 هونهری پیشکهشکردوهه. یهکهم : هونهری پرسیاره، که هونهریکی گرنگی
 واتاناسییه و دووهم هینانهوهیه، که له کوئایی نیوه دیری یهکهم و نیوه دیری دووهم
 (کهی دهبی) دووباره بووهتهوه، سییهم : گیرانهوهیه، که دووجار گیرایهتهوه : جاری
 یهکهم بو وشهی (اتصال) و جاری دووهمیش بو وشهی (وصال) . هر له (وصل)
 دا دهلیت :

خو به ئومیدی وصال و حیاتم باقیه

وهرنه دووریت دهم به دهم دهمخاته گیزاوی هیلاک . (د . صابری . ١٢٧٧) .
 مانهوهی صابری له زیان و بهرگه گرنتی ناخوشییهکان له پیناو ئومیدی گهیشتنه به
 دیداری پیروزی. له پرووی هونهرهکانی رهوانیژییهوه، دژیهک له نیوان وشهکانی ()
 وصال و دووری) دا ههیه و هه مان واتای (نزیکی و دووری) بهدهستهوه دهدهن و له
 دهستهواژهی (دهم به دهم) پاتکردنهوه هاتووته ئاراهه.
 له تهواوی ئهوه دهقه شیعیریانهدا صابری دهیهویت له ئیستا دابیریت، چونکه ئیستا
 مولکی ئهوه نییه و چاوهروانی وهصله. فهلسهفهی وهصل لای صابری گهیشتنه به
 خزمهتی پهروهردگار و تهیکردنی مهقامهکانی روجه و پینانه به زاتی وجودی خود دا
 . له دیری یهکهمدای سهبا موژدهی وهصلی پیدهدا، دهلیت هر که موژدهی
 وصالیان پیدام، له شههدی وهصلدا پهرش و بلابوومهوه. لای ئههلی تهسهوف
 وصال جهزن و خوشی و شادبوونهوهیه، داپرانه له زیانکی کاتی و گهیشتنه به
 خوشییهکی ههمیشهیی . له بارهی (فصل) هوه ئیژیت :
 دل به داغو و ئینتزارم دائیما دهستهوه دوعا

تو له نپو جهمعی رهقیبان (انفصال) ت کهی دهبی . (د. صابری . ١٩٦٧).
 لیرهدا شاعیر له ریگهی (هونهری پرسیار) هوه، که هونهریکی واتاناسییه، پرسیاری
 داپران دهکات ، چونکه داپرانی دهروون (نفس) له خوشییه قهدهغهکراوهکانی دنیا،
 ریگهی گهیشتنه به دیداری مهعشووق و یوسری دواي عوسر بابهتیکی گرنگی
 قورئانه و موژدهی پهروهردگار بو بندهکانی، لیرهدا صابری به جوانی و تاسهوه
 عوسری به فصل و مهیسهریشی به وهصل بهستووتهوه .

سییهم : دووالیزمی خهوف و رهجا (ترس و پارانهوه): مهقامی خهوف زور
 لهگهل رهجا هاتوو، خهوف دهیته ترس و رهجا ئومیده، ((مرؤف ههم دهییت له خوا
 بترسیت و ههم ئهبی ئومیدیشی به بهخشندهیی ههییت و ناریت له رهحمهتی
 خودا نائومیدییت، لهبهر ئهوهیه هر دوو حالهتهکه پهیوهسته پیکهوه، ههم ترس و
 ههم ئومید)) (١٧). کاتیک بنده له خودا دهترسیت زیاتر لیی نزیک دهیتهوه
 خوشهویستی خودا زیاتر دهچپته دلپیهوه بهمهش ئومیدیک له دلیدا دروستدهییت،
 چونکه ترسی خودای گهوره به پیچهوانهی ترسی شتهکانی تره، ترسی خوی
 گهوره زیاتر بهرهو خوی کیشته دهکات و لهخویت نزیکدهکاتهوه. صابری دهلیت :

حالی (صابر) که وتۆته ما بهینه کهی خوف و رهجا

چونکه ناله‌ی کهس له کن ئه و شوخه تهئسیری نییه . (د. صابری . ل ١٨٠) .

دلبره لهم خانه‌یی خوف و رجادا تا به کهی

چاو و ئه برۆ ئه م ده‌لێ (این المفرد) ئه و (لاتخف) . (د. صابری . ل ١٢٤) .

صابری لێره‌دا حالی خوێ له نێوان (خوف و رهجا) دا ده‌خاتهروو، هه‌موو مروؤفیکێ باوه‌ردار له نێوان ئه و دوو حاله‌ته‌دا ده‌ییت هاوسه‌نگی پراگری. خوف : له‌ناوچوونه، خه‌مه، له‌ حاله‌تی خه‌وفدا به‌نده‌کان له به‌رانبه‌ر په‌روه‌ردگاردا دان به‌ تاوانه‌کاریه‌کانیادا ده‌نێن و ده‌رگای خه‌م و په‌ژاره‌یان بۆ ده‌کرێته‌وه، به‌لام ره‌جا : ئومێده، پێزانینه به‌ نیعمه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگار، میهره‌بانیه، گه‌رانه‌وه‌ی رۆحه بۆ به‌نده‌کان و شادبوونه‌وه‌یه. بۆیه حالی صابری به‌رانبه‌ر به‌ یار که‌وتووته نێوان ئه و شادی و ناشادیه، نه‌ خه‌م و نه‌ دلخۆشییه‌که‌ی کاریگه‌ریی له‌ سه‌ر یار نییه و ئه‌ویش ترسی ئه‌وه‌ی هه‌یه، ئه‌م وه‌زعه درێژه بکێشی. (دلبره لهم خانه‌یی خوف و رجادا تا به‌که‌ی) لێره‌دا صابری ده‌پرسیت دلبره تا به‌که‌ی له‌و نێوه‌نده‌دا ده‌مپلێته‌وه، بێگومان ئازاری نێوان (خوف و ره‌جا) زۆر تالتره وه‌ک له‌وه‌ی که (خوف) به‌ ته‌نیا هه‌یه‌تی. به (له‌ف و نه‌شر) ئه‌و گریه‌ ده‌کاته‌وه (این المفرد) بۆ چاو و (لاتخف) بۆ برۆیه، شاعیر، که‌ دیقه‌تی چاوی یار ده‌دات، واتێده‌گات مه‌فه‌ری نییه و خوف دایده‌گریت و شوینیک شکنابات په‌نای بۆ به‌ریت، وه‌کو ئه‌و ترسه‌ی که به‌نده‌کان له‌ رۆژی (قیامه‌تا) تووشیانده‌ییت و ده‌شلزێن، به‌لام که‌ سه‌یری ئه‌برۆی ده‌کات، که‌ بۆ لای یه‌ک هاتوونه‌ته‌وه و شپۆه‌ی (لا) یان دروستکردوو، پێیده‌لێت مه‌ترسه، ئه‌مه‌ش ئاماژه‌یه بۆ ئایه‌تی ((قلنا لا تخف انک انت الاعلی)) (سوره طه. ٦٢) . که‌ به‌ حه‌زهره‌تی (موسی) یان فه‌رموو مه‌ترسه تۆ له‌ به‌رزکراوه‌کانی. صابریش ئومێدی هه‌یه که‌ له‌ به‌رزکراوه‌کانه. که‌واته لێره‌دا (این المفرد) خه‌وفه و (لاتخف) ره‌جایه .

چوارهم : دوو الیزمی جه‌مال و جه‌لال : جه‌مال پرووی نه‌رم و نیانی وره‌حمه‌ته،

به‌لام جه‌لال پرووی عه‌زه‌مه‌ت و خستنه‌رووی ترس و ره‌هه‌به‌ته. ئه‌م دوو زاواوه‌یه لای

زۆربه‌ی عاریفه‌کان دووباره‌ بووه‌ته‌وه و زیاتریش باسی جه‌مال ده‌کریت

هه‌ردووکیشی به‌ یه‌که‌وه به‌ندن، ئه‌گه‌ر جه‌مال ده‌رکه‌وت دل په‌یوه‌ست ده‌ییت

پێیه‌وه، به‌لام جه‌لال خه‌م به‌ عاشق ده‌دات وله‌ ده‌روونیدا هه‌یه‌ت و ترسیک

دروستده‌کات. ده‌رکه‌وتنی خودا بۆ مروؤ ته‌نیا له‌ جه‌لال وجه‌مال دایه و جه‌مال به‌

به‌ره‌تێکی سه‌ره‌کی خۆشه‌ویستی و به‌ سه‌رچاوه‌ی هه‌موو جوړه‌کانی

خۆشه‌ویستی دادەئێت و دەرکەوتنی دەموچاوی خۆشه‌ویست بە دەرکەوتنی جەمال ناو دەبات . لای "رۆمی" ییش جەمالی عیرفانی دەرچوونە لە دوگماتیزم و پێدانی رۆئیایە کە لە گەڵ داواکارییەکانی شەریعت بگونجی، کە فیتەرەتی مروّفایەتی رەچاو دەکات. کەواتە جەمال لای رۆمی بینینی جوانییە، جوانی لە چی؟؟؟ پێگومان لە دروستکراوەکانی خودا. لە لای فەیلەسوفە میسالییەکانیش جەمال سیفەتێکی تاییەت و نەگۆرە و هیچ شتێک کاری تێناکات چونکە لە بناغدا بە جوانی دەرکەوتوووە . صابری دەئێت :

پرتەوه‌ی خورشیدی ئەمشەو یا جەمالی دولبەرە

بۆنی باغی جەننەتی رۆی یارە یاخو عەنبەرە . (د. صابری. ل ١٦٢) .

ئەوی جوان ئەو بەدری حوسنە گەر بیننی شەو لە خەو

فیکری بیکری نازەنین و ماە جەمالت کەوی دەبی . (د. صابری . ل ١٩٣) .

دەرخستنی جەمال سیفەتی پەرورەدگارە چونکە جەمال هەمیشە نەرم و نیانی ورەحمەتە، ئەو جەمالە کە دەبینی بە هۆی تەجەلای جوانی خواپە و لە مەعشوقدا بەرجەستە بووە. لەم دێرەدا جوانی بە واتای ئەو هەستە باشەپە کە مروّف لە ئەنجامی بینینی شتێکەووە پێی دەگا و دڵ و دەروونی پێی ئارام دەییت، بەلام لە پشت ئەو مانا فەرھەنگییە مانایەکی دیکە هەپە ئەویش پەپووەستە بە دەرکەوتنی جوانی خودا لە یاردا. لە تەسەوفا تەنانەت خۆشه‌ویستی راستەقینەیی نێوان کچ و کوریش پەپووەست دەکری بە جوانی خودا و دەرکەوتنەکانی جوانییەکە لەو عیشقەدا، بەلام لە جەمال گرنگتر جەلالە کە لە دەرکەوتنیدا مروّف دەتوینەووەو بوونی نامینی، بۆپە کە وابوو بوون لە جەلالی حوسندا تەواوەتەو، بۆپە لێپرسینەووەش لە گەڵ دەرکەوتنی جەمال و بینینی جەمالدا ناگات و نامینی، ئەو پرسیارانەش لە دەستەواژە (کەوی دەبی) دەرکەوتوو، لەرێگەیی هونەری پرسیارەووەپە و لە نێوان وشەیی (فیکر و بیکر) دا رەگەزدۆزی ناتەواو هاتوووەتە ئاراو. لە بارەیی (جەلال) هەو، صابری دەئێت :

خەشپەت و خەوفی ذوالجلال عەشق و حوبی موستەفا

تا نەچەقی لە سینە کەیی موخالەفەیی هەوا ئەکەیی . (د. صابری . ل ١٩٩) .

لێرەدا جەلال عەزەمەتی پەرورەگار و رەهەبەتی پیشان ئەدات و ترسیکیش لە دلی بەرانبەردا دەچینی، وەک لە قورئانی پیرۆزدا هاتوووە : (فلما تجلی ربه للجل جلعه دکا وخر موسی صعقا). (سورە الاعراف. ١٤٣). واتە کاتێک لە پشتی پەردەووە

نووری خۆی بۆ کۆیو دهرخست بهرگه ی نهگرت و سووتا، ئهوه نووری جهلاله. صابری لهم دهقهدا جهلالی خودا له بهرانبهه خۆشهویستی پێغه مبهردا دهخاتهروو، ترسی خودا و خۆشهویستی پێغه مبهه پێکهوه دهبنه هۆی پرزگار بوونی، ئه مهش هونهری بهرامبهری دروستکردوه، له نێوان وشهکانی (خهشیهت و خهوفی ذوالجلال) بهرامبهه به (عهشق و حوبی موستهفا) دهرکهوتوه و جوانیهکی تایهتی به دهقهکه بهخشیوه .

پێنجهم : دووالیزمی چاو و دل : چاو و دل وهکو دووالیزمیکی دژیهک له ئهدهبیاتی تهسهوفدا ئاماژهن بۆ دوو مهدلوولی جیاواز . ((چاو تایهته به بینین و چه ندین جووری ههیه و له پێگهیهوه شتهکانمان بۆ دهردهکهوێت و دلنیا ده بین له ئهوانه ی ده بینین، ئهوه ی زیاتر عاریفان باسی لێدهکهن چاوی دل)) (١٨). بهلام دل شوینی مهعشووقه، شوینی ئیشتیاق و جوانیه ناوهندی ئیمان و شوینی تێگه یشتن و ههستکردنه ((دل له تهسهوفدا شوینی خۆشهویستییه بۆ رهزامهندی خودا بهو پێیه ی و یستگهکانی دلنیا یی خۆشهویستی ته نیا له دلدا ده بینرین، یهکیک له گرنگترین واتاکانی دل ئهوهیه، که سی شت کۆدهکاتهوه : ئیمان و مهعریفه و عهقل، تا دل زیاتر به زانیی خودای گهوره فراوانتر بێت، زیاتر دهستبهرداری جیهان ده بێت)) (١٩). صابری دهقهرموێت :

وادیاره چاوی یارم مهیلی بیماری دهکا

دل که بی سهبر و قه راره شیوهن و زاری دهکا . (د. صابری . ل ٥٦) .

تا بخوینی چاوی بازت ئایهتی (این المفرد)

کوتری دل لای نهما – والله- حه یاتی موسته قهر . (د. صابری. ل ٨٩) .

صابری لێره دا شهیری دووالیزمی (چاو و دل) عهزده کات. چاوه مزی فیتنه و تاوانه ، دل شوینی تهوبه و دلنیا ییه. چاو تامه زرۆیه بۆ دیتنی یار، بهلام دل شیوهن و رۆرۆیه تی، چونکه ئه و تامه زرۆی بینینی یاری بالایه . (تابخوینی چاوی بازت) ههتا ئه و ده مه ی چاوت به دوا ی یار و خۆشی دنیاوه بێت، دلنیا به شوینی یک، مه ئوایه ک نامینی خۆتی لی بشارته وه، گهر ئه مرۆ چاوبازی بکه ی سه به ی ده لیت (این المفرد) که هونهری تیلینیشانه بۆ ئایه تی ((یقول الإنسان یومئذ این المفرد)) (سوره القیامه . ١٠). دل وهکو کوتر بالی گرتوه ته وه بۆ حه یاتی هه تاهه تای ی و موسته قهر هه لفریوه . لێره دا (چاو به باز) و ((دل به کوتر)) په یوه ندیه کی به رانه ری دروستکردوه، بۆیه لای صابری چاوی باز نا هیلیت ده رباز بێت و دلی وهک کوتر بی قه رار ماوه و نارامی خۆی له ده ستداوه .

شه شه م : دوواليزمي زاهير و باتين (روخسار و دهروون) : ئەم دوواليزمه روخسار و ناوهرووك، كاكل و توپكل ده گريتهوه، هه چهنده ههردووكان به ئەندازهي يهك گرنگن، بهلام ناوهرووك (دهروون) گرنگتره. پيگهيهكي هاوشيوهه دووانهيهي (وشه و مانا) يان ههيه. ئەم دوواليزمه له ژير كاريگهري سياسهت و ئاييندا گه شهيكرد و بووه هوو دروستبووني فورميك كه گوزارشت له ناوهرووكيكي بويرانهه ته سهوف بكات، ئەم ديايكتيكيه ره ههنديكي نووي له زمان و بيركردنهوه و داهيناني ئەدهبيدا دروستكرد. له ته سهوفدا ((زاهير ماناي وشهكان و واتا زمانه وانبيه روا له تيبهكان ده گريتهوه، بهلام باتين هاوواتاي حهقيقهت و ليكدانهوهي پشت وشهكان ده گريتهوه و پشت به قورئان ده به ستيت، بهلام سوڤيههكان بهو ليكدانهوهيه نه وهستان، بهلكو ليكدانهوهه كه بوو به (شهتهحات)، ئەو شهتهحاتهش ئەو ههستهي ئاشكرا كرد، كه ئايهت و قورئان له سوڤيدا دروستي كردوه)) (٢٠). كهواته دهتوانين بلين باتين (دل) ده گريتهوه و وهكو دايه موپهك وزه به هه موو ئەندامهكان ده دات و هه مووشيان، كه (زاهير) پيكدين له ژير ته وژم و كاريگهرييهكاني دلدان .

صابري به وردى له (باتين - دهروون) دا قوول بووه تهوه و هيرشي كردوه ته سهه واقعيك، كه دينداری پروكه شيانه بالي كيشاوه به سه ناوهرووكيكي پوچ و خالي له عه شقي خودا دا . ده لیت :

به زاهير رهنگي ئەيووبى به باتين جهنگو ئاشوبى

به سورهت حه زره تي - موسى - به سه نهعت سامرى تاكه ي . (د. صابري . ١٩٤٧) .
 ليره دا شاعير ديوى ناوه و ده ره وهه مروڤهكان ده رده خات و په رده له سه ره ئەو جهنگه به رده وامه ي نيوان ئەم دوواليزمه لاده بات. كه زور جار شيوه جيهانزيكه و ناوهرووك جيهانزيكي تره. ره خنه لهو كه سانه ده گريت، كه به زاهير وهكو حه زره تي (ئەيووب) ن خوراگرن له به ردهم به لاكاندا، كه چي له له باتيندا هه ره خهريكي سكالان له ژيان و موشتير و خو خواردنن. پاشان ده لیت هه ره ئيوه به هه يهت وهكو حه زره تي (موسان) و شهريك بو خودا پهيدا ناكهن و له پيناو خودا و ئايندا ده جهنگن، بهلام له ناخه وه وهكو (سامرى بابلين) گومانتان له بووني خودا و هه موو بوونه وه رهكان هه يه و هه ره خهريكي فيتنه كارين، بوپه ده لیت گه ره روخسار و ناوهرووكتان ته واو كه ري يه كنه بن و دل و پرووتان گوزارشت له يهك شت نه كهن و دل ته نيا نه كه نه جيگه ي خودا، ئەوه دلنباين ئەوهه ده يكهين به زايع ده چيت، بو ئەم خسته نه رووهش سوودي له هونه ري گيرانه وه به ئامرازي په يوه ندى (به ، بوو ، بو ، له) بينيوه و له م دي ره دا چوار جار ئامرازي (به) ي گيراوه ته وه و هه ره جاري بو شتيك گيراوه ته وه، جاري له گه ل (زاهير) و جاري

له گهَل (باتین) و جاری له گهَل (سورهت) و جاری له گهَل (سه نعت) گِیراوه ته وه. له دِیرِیکی تر دا ده لیت :

به زاهیر گه رچی مسکین و فه قیرم

له باطن دا دور و مه رجان فرۆشم . (د. صابری . ل ١٤٤) .

لِیره دا شاعیر له ژیر کاریگه ری (نالی) دا، شیوه ی خۆی باسده کات، که هه ژار و بی نه وایه، به لام له ناخدا زۆر سوپاسگوزاره، چونکه ژینی له ژینی بازرگانانی خشله گرانبه هاکان زۆر باشتر و خوشره. له نیوان دووالیزمی (زاهیر و باطن) دا، دژیه ک دروستبووه.

نه خوشی باتین نه گه ر زاهیر بی

مه سله حهت وایه بهنده (صابر) بی . (د. صابری . ل ٢٢٧) .

صابری ئامۆژگاری خۆی و بهنده کانی تر ده کات، که ده بیته هه میسه خۆراگرین له بهردهم نه هه مته بیه کاند، له نیوان (زاهیر و باتین) دا دژیه ک دروستبووه و له ریگه ی ئامرازی (بی) هوه، که له کو تایی نیوه دِیری یه کهم و دووه مدا هاتووه، هونه ری هینانه وه ده رکه وتووه.

حه وته م : دووالیزمی زولف و روو : ئه م دووالیزمه له ته سه وفدا کۆمه لیک مه دلوولی سو فیا نه له خۆ ده گریته و گوزارشت له حال و هه لچوونی شاعیر ده که ن. له شیعی ری کۆندا به گشتی و له لای صابری به تابه تی (زولف و روو) زۆر جار (ته واکه ر یان پاشکۆیی) یه کترن، یاخود دژیه کن، که م جار له یه ک ئاستدا هه ردووکیان به یه که وه هاتوون. روو گه بیشتنه به نووری مه عشووق و زولف بزربوون و مه تاهه یه. ده لیت :

به ئافتابی رووی تو که نیوه سووته (صابری)

به زولفی می شک بووی بووی تو پوره به چنگی بازه وه . (د. صابری . ل ١٧٠) .

صابری خۆی وه کو پوریک چۆن که وتی به داوای بازیکه وه رزگار بوونی مه حاله، ئاوا که وتووه ته داوی زولفی یار و له ولاشه وه به ئافتابی رووی سووتاهه، له میانی هونه ره کانی ره وان بیژی به وه، صابری دووالیزمی زولف و رووی به چه ن دین شیوه خستووه ته روو، له نیوه دِیری یه که مدا روو به ئافتاب (خۆری) چواندووه، به لام لیکچواند زیک ی پیچه وانیه، چونکه نالی رووی ئافتابت، ده لی ئافتابی رووت، له نیوان زولف و می شکدا لیکچواندن هه یه، چواندنی شاعیر به پوریک که وتی به چنگی بازه وه،

لېكچواندنې ناراسته خو هه يه، له زېوان ئاقتاب و نيوه سووتدا ته ناسوب هاتووه. له شوېنېكى تر دا ده لېت :

به پرووى ئاقتاب و لېوى ئالى

سه ناي زولفى بكم يا وه سفى خالى . (د. صابرى. ل ٢١٤) .

لېره دا صابرى وه سفى جوانى پرووى يار ده كات و به پرشنگى خوږى ده چوېنى و ده لېت نازانم پروانمه سه ناي زولفى، يا خود وه سفى خالى پروخسارى بكم، له م وه سفه دا له زېوان (ئال و خالدا) ، ره گه زدوږى ناته واو ده ركه وتووه وله زېوان (وه سف و سه نا، زولف و خال، لېو و پروودا) ته ناسوب هاتووه. له دېرېكى تر دا ئېزيت :

به شه و مه جنون و بېدارم به يادى زولفى (والليل) ت

خه يالى پرووت به روژ شېتم ده كا (والشمس) ي پروخسارت . (د. صابرى . ل ٦٧) .

لېره دا زولف وروو دوو جه مسه رى دژ به يه كن ، هه روهك چوڻ كوفرو ئيمانيش دوو بېر كرده وهى دژ به يه كن، واته دژ و پېچه وانهن. زولف ماناي تاريكييه، كوفره، مه تاهه يه، به لام پروو پرووناكييه، ئيمانه، گه يشتنه، بوپه كه كوفر و ئيمان هه ر دووك پېكه وه بن، نه وه مروف ده خه نه زيو حاله تى بى ئاگاييه وه (اللواعى) واتا له پشت دوو اليزمى (زولف و پروو) ه وه صابرى پانتاييه ك بو بېر كرده وه له حه قيقه تى (بوون و نه بوون، باوه ردارى و بېباوه رى، ئاگايى و بى ئاگايى) والاده كات. پېى وايه كه پرووناكى پرووخسارى ده ركه وت، صابرى به رگه ي نه گرت و سووتا. له م دېره دا چه ندين هونه رى ره وانېژى ده ركه وتووه، شاعير خوږى به مه جنون چواندووه و لېچووه و (مه جنون) يش له وچووه، زولف لېچووه ، (والليل) له وچووه، له زېوان شه و روژ و (والليل و والشمس) دا، دژيه كى ئه رى هه يه، له زېوان شېت و مه جنوندا، ته ناسوب هه يه ، (والليل) بو زولف و (والشمس) بو پرووخسار ده گه رېته وه، پېچان و كرده وهى رېكه و له به كار هېنانى (والليل و والشمس) كه ناوى دوو سوره تى قورئان، تېلنیشان هه يه.

هه شتم : دوو اليزمه كانى نه فس (نه فسى نه مماره، نه فسى لومه كار، نه فسى دلنيا، نه فسى سوپاسگوزار) .

له سه ره تاىى دروست بوونى مروفايه تيبه وه نه فس وهزر به رده وام له ملاملازېدان، نه فس پېش نه وهى وهك چه مكېكى ده روونى سه ير بكرېت له پرووى ئاينيبه وه لېكده انه وهى زورى بو كراوه و و زياتر له (٢٩٥) جار له قورئاندا هاتووه . "الجوينى" پېى وايه : ((نه فس واته روچ، به لام موخته زېله كان نه فس به جه سته لېك نه ده نه وه)) (٢١)

(. هندی له زانایانی ئیسلامیش بهم شیوهیه پیناسه ی رۆح ده کهن : ((توخم و ماکیکی نادیار و نه بینراو ودانراوه، که سه رچاوه ی بو خودا ده گه پیتته وه)) (٢٢)، که واته نفس و رۆح دوو چه مکی له یه ک جیاوازن. نه فس له شیعه ره کانی صابریدا خراوه ته پال زور چه مک له وانه :

١- نه فسی ئه مماره : ئه م جو ره نه فسه به رده وام فه رمان به خراپه ده کات و به دوا ی حه زه تابو کانه وه یه و مرو ف به لاریدا ده بات. تیروانینی صابری بو نه فس هی رش به ره، پی ی وابه نه فس ده پیته هو ی یاخیوون ودوور که وتنه وه له خوا و گرته به ری ریگی شه ی تانه. بو یه سه ری پینی نه فسی ئه مماره و کو نتر و لکردنی جیهادی گه وره یه و هه موو که سیک ئه و جیهاده یی پینا کریت، مه گه ر دین و ئیمانی زور به هی ز پی ت . چونکه ئه و نه فسه به رده وام به دوا ی خو شیه کانه وه یه و تاوان و کونا حکاری به کان جوان و شرین ده کات . ده لیت :

سه ری پینی نه فسی ئه مماره جیهادی ئه کبه ره

شیره ته قوا نه فسه ریوی (صابری) رۆزی جیهاد . (د. صابری . ٦٥ ل .) .

(نفس) ی ئه ماره هه می شه خوار دنی لی بو ته پی شه

پی م ئه لی قه ت دامه نی شه بو م په یاکه نان و زاد . (د. صابری . ٨١ ل .) .

له م دوو دی ره دا صابری ئامو ژگاری مان ده کات، ده سته ردار ی حه زه تابو کرا وه کانی نه فس بین، چونکه ده روون (نه فس) سه رسه خترین دو ژم نی مرو ف ه و نه فسی ئه مماره به ریوی فیلباز ده چوینی و هه رگیز نابیت دلنیا بین لپی. له هه ردوو دی ره که دا هونه ری تی لنی شان ده رکه وتوو ه و ئاماره بو ئایه تی (٥٣) ده کات له سو ره تی (یوسف) دا : (وما أبریء نفسي ان النفس لامارة بالسوء الا ما رحم ربي ان ربي غفور رحيم)، و اتا نه فس هه می شه هی رش به ره بو گیانی هه موو مرو فیک، مه گه ر ئه وان ه ی خودا په نای دا پی تن، ده نا نه فس کاری گه ری زور خرا پی ده پی ت.

٢- نه فسی لومه کار : ئه م جو ره نه فسه ری گه ره له وه ی به نده کان به دوا ی حه ز و ئاره زوو ه ری گه پینه درا وه کان نه که ون. صابری له شه ری نه فس دا شیعه ری له پی ناو شیعه ردا نه نووسی وه، به لکو ویستوو یه تی ئه و په یامه بگه ی نی که : (بووکی دنیا شوو به می ردی جاهیل و ئه حمه ق ده کا) له میانی کو شتنی نه فسه وه ده گاته په ی خواناسین، ئه گه ر هی ز و ئیراده ی مرو ف وه ک شیر ده رکه وت، ئه وه نه فس ده پی ته ریوی به کی تر سنوک زوو هه لدی، له شوینی کی تریش دا نه فس وه ک دوو که لپی کی ره ش ناو ده بات و ده لیت :

صابری نه فسی خه بیس و دز ده سته کی شه ی تانی پیس

ریوی به گه ر تو به شیر ی صوم بو ی دی به جیهاد

شیری پی ری به رده سه ر نه فسی ریوی صابری

گه ر تو (صیاد) ی بزانه هه م شکار وهه م جیهاد... (د. صابری . ٨٢ ل .) .

.....

دودی نه فسی سو فله غه م وده رد و به لایه

دور بی له له شی نازکی تو عه ی نی بلوری.. (د. صابری . ٢٠٦ ل .) .

نەفس زۆر جار بەسەر عەقل دا زال دەبێت، ئەمەش پەيوەندی بەلایەنی سايكۆلۆژی و پەروەردەیی ئەو كەسەوێ هەیه، بېگومان وەك شاعیر باسی دەكات هیزی شیری دەوێت بۆ روو بەروو بوونەوێ، دەنا كۆنترۆل كردنی حەزو ئارەزو مەحاله. ئەگەر بەوردی سەیری دیوانی صابری بكەین، بۆمان دەردەكەوێ كە چەمكى نەفس لای شاعیر زیاتر بە تەمەنی گەنجیتیهو پەيوەستە، واتە پێی وایە بە هۆی ئارەزووێ كانی نەفسەوێ گەنجیتى بە زايع چوو، ئەم سەرزنىشت كردنەى نەفس، دەلالەتى ترسناكى قوئاعى گەنجییه، كە مرووف گەر نەفسى خوێ نەگرت، تووشى زۆر گوناھ دەبێت .

٢- نەفسى دُنیا : لەم جۆرە نەفسەدا ئیمان شوینی خوێ گرتووێ تەو، واتە لە دُدا جیگیرە و دُنیاپە لەو ئیمانەى هەیهتى، سەرچاوێ بنەرەتى نەفسى دُنیا هېمنى و ئارامى دەروونیه، ئەم جۆرە دەروونە پێی دەوتریت (حال الطمانينة- دُنیاپى)، كە یەكێكە لە حالەكانى تەسەوف و هەمیشە بەندە بە نزیك بوونەوێ لە پەروەردگار دُنیاپى بۆ دیت . دەلێت :

كلیلى (صابرى) قاپى هەموو مەقسوودى هەلدەگرئ

(بحمدالله) بە دەس گرتووێ رەنجى خوێ بە با نادەم . (د. صابرى . ل ١٤١) .

لێرەدا شاعیر دُنیاپە لە نەفسى خوێ، نەفسى گرتووێ و هېچ جۆرە خووشییهكى قەدەغەكراوى دُنیا كاری تیناكات و بە فەزلى خودا پێگەى راستى گرتووێ و بەرینادات .

٤- نەفسى سوپاسگوزار : خاوەنى ئەم جۆرە نەفسە هەمیشە سوپاسگوزار و شوكرانە بژیرە و خاوەنى قەناعەت و پەزمامەندییه، ئەم جۆرە نەفسە زۆر لە قورئاندا ئاماژەى پێكراوێ و بووێ تە سەرچاوێ مەقامپێكى سوڤیانه، كە ئەویش مەقامى (رەزا)یە، بۆیە خاوەنى ئەو مەقامە هەمیشە شوكرانەى خودا دەكەن لەسەر نیعمەتەكانیان و خوێان زۆر بەكەمتر دەزانن لەوێ خودا پێیانى بەخشیوێ، بەمەش بەندە دووردهبیت لە خوێزلزانین و پەزمامەبیت بەوێ لەدەستى دایە . شاعیر دەلێت :

(شكرا لله) هەرچى مەقسوودى دلم بوو هاتە جئ

چاو و دل هەردوو بەرەو پرووى یارە رووناكە و گوشاد . (د. صابرى. ل ٧٩) .

سوپاس و ستایشى خوا بابەتێكى تاییهتى ئەهلى عیرفانە و هەمیشە سوپاسگوزارن لە بەردەم بچووكترین نیعمەتدا، هەرچەندە فەقیری و برسیتى دەكێشن، بەلام بەدواى دُنیاپى فانى و خووشییهكانیدا ناگەرین ، بۆیە ئەو كاتەى

خۆشییەکانی دنیا ناتوانن کاریان تێبکەن زۆر سوپاسگوزار دەبن، چونکە لەوێوە دەگەنە خۆشی هەمیشەیی، (چاو و ل) پێچاوەتەووە و بە (ڤرووناک و گۆشاد) ی کردوووەتەووە.

لەم کۆتایی ئەم باسەدا دووالبزیمە سوڤیانەکان لە دەقە جیاوازهکانی "صابری" دا کۆدەکەینەووە و شێوازی "صابری" لە بەکارهێنانی ئەم یەکە زمانیانە دەستنیشان دەکەین . بۆ ئەم مەبەستەش هەژماردنمان بۆ پێکەووەهاتنی دووالبزیمەکان پێکەووە و دەرکەوتنی بە تەنیاش لە شیعرە کوردییەکانی صابری دا کرد، کە لە کۆی (١٧٧) پارچە شیعرێ (غەزەل و قەسیدە) و (٢) پێنج خشتەکیی و (١)چوار خشتەکییدا، دووالبزیمەکان بەم شێوێهە دەرکەوتوون :

دووالبزیمەکان	دەرکەوتنیان بەتاک	دەرکەوتنیان وەکو دووالبزیم
١- فەنا و بەقا	(فەنا) بە تەنیا (٢)جار	(لیقا و بەقا) (١) جار دەرکەوتوون
٢- وصل و فەصل	وەصل(١٦) جار	(وەصل و فەصل) (١) جار
٣- خەوف و ڤرەجا	فەصل (١) جار	خەوف و ڤرەجا (٢) جار
٤- جەمال و جەلال	خەوف (١) جار جەمال (١٦) جار	پێکەووە دەر نەکەوتوون
٥- زاهیر و باتین	جەلال (٢) جار	زاهیر و باتین (٥) جار
٦- زولف و ڤروو	زاهیر (٢) جار زولف (٢٤) جار	زولف و ڤروو (٤) جار
٧- چاو و دل	ڤروو (١٣) جار	چاو و دل (٢٠) جار
٨- دووالبزیمەکانی نەفس	چاو (٥٦) جار دل (٩٥) جار نەفسی	

	<p>نوماره (٣) جار</p> <p>نهفسى لومه كار (٨) جار</p> <p>نهفسى دلنيا (١) جار</p> <p>نهفسى سوپاسگوزار (٢) جار</p>	
--	--	--

نه نجام :

- ١- صابرى سوڤى و نههلى دين زور مهقام و حالى سوڤيانه له شيعره كانيدا دهركه وتوون و به شيك لهو مهقام و حالانه به شيوهى دوواليزم و دزيهك هاتوون .
- ٢- له ميانى نهم دوواليزمانه وه صابرى پانتاييهك بو بيركردنه وه له حهقيقه تى (بوون و نه بوون، باوهردارى و يباوهرى، ناگايى و يئاگايى) ده خاتهر وو .
- ٣- دوواليزمى (چاو و دل) زورترين دهركه وتهيان له شيعره كوردويه كانى صابريدا ههيه، كه گوزارشت له ديدارى مه عشوق و تهوژمه هيرشبه ره كانى چاو و خوراگرتنى دل و دهروون له بهرانبهر چير و خوشيهه كانى دنيايى فانيدا ده كه ن.

پهراويه كان :

- قورئانى پيرور

* (صابرى) په كيكه له شاعيرانى كوڤى نيوهى په كه مى سه دهى بيستمه، نهم زاته شيوازه زمان و ريكه تايه تى به خوڤ هه بووه و شوين په نجهى له نيو ته ده بى كوڤى كورديدا دياره و له سه رچاوه ميژووويه كاندا ناوى هاتووه. د. مارف خه زنه دار سه باره ت به زيانى (صابرى) ده لىت: ((ناوى شيخ نه جمه دين كورى شيخ عه بدولره حمان كورى شيخ مه حموودى قوتبى شو ريجيه)) (٢٣). سه باره ت به سالى له دايبوونى وه كو زوربهى شاعيرانى كلاسىزم بوچوونى جياوازي له باره وه ههيه. د. مارف خه زنه دار پيى وايه :سالى (١٨٨٢ ز) له دايك بووه، به لام سه رچاوه كانى ديكه كوكن له سه ر سالى (١٨٨١ ز). له گوندى شو ريجيه ناوچهى قه ره سه سن هاتوته دنياوه صابرى له كوتايى زيانيدا تووشى نه خووشى له رزوكى ده ييت بهو نه خووشيهه ش له (٩ / ١٢ / ١٩٤٤)، به په كجاريى

سەر دەزبەتەوه. صابری وهكو دهروئشیک سەر به تهریقهتی قادری بووه. پروانه : شنۆ ئەحمەد غەفور، بنیاتی هزری و هونەری له شیعرهکانی صابریدا ، چاپخانهی هیڤی، ههولێر، ٢٠٢٢، ل ٨-٩ .

١ - سمر الديوب : الثنائيات الضدية، المركز الاسلامی للدراسات الاستراتيجية، الطبعة الاولى، سوريا، ٢٠١٧، ص ١٦.

٢- شیخ ئەمین شیخ عهلائهدين نهقشبهندی: تهسهوف چیه، چاپخانهی چوارچرا، چاپی سییه، ههولێر ، ٢٠١٥، ل ٦٦.

٣- یه حیا یه سربی : عیرفان و شهریعت، وهرگێرانی : حسهین ئەدهم، گوڤاری ههژان، ژماره ٢٥، ل ١٠٨ .

٤- محمد وهسمان: فهلسهفه ی سۆفیگهری، چاپخانهی رۆژههلات، چاپی یه کهم، ههولێر، ٢٠١٣، ل ١٠٦.

٥- ئەمجەد شاکهلی : خویندنهوهی سۆفیگهری و تهریقهتی نهقشبهندی، چاپخانهی هاوسانی، تاران، ٢٠١٩، ل ١٠١ .

٦- عهبدولپه حمان ییلاف بهرزنجی: شیخی سهنعان (له دهقهوه بو تهسهوف)، ناوهندی فیربوون . ههولێر ، ٢٠١٩، ل ٣٦٦.

٧- ئیبراهیم ئەحمەد شوان: سۆفیگهری- شیعی ئایینی و سۆفیگهری له شیعره کوردیهکانی مهحویدا، چاپی هیڤی، چاپی دووهم، ههولێر، ٢٠١٤، ل ١٧٧ .

٨- هه مان سهراوه ، ل ٦٣.

٩- عهبدوللا قههه داغی : صابری له زیوان میتودهکانی ههلبژاردنی ناویکدا - قیستیڤالی شاعیری کورد صابری له رۆژانی ٨ و ٩ / ١١ له شاری کهرکوک، چاپخانهی کوردستان، ٢٠٠٩، ل ٢٧.

١٠- ئەمجەد شاکهلی : خویندنهوهی سۆفیگهری و تهریقهتی نهقشبهندی، چاپخانهی هاوسانی، تاران، ٢٠١٩، ل ١٠٢ .

١١- أبی نصر السراج الطوسي، اللمع، دارالکتب الحدیثه، مصر، ١٩٦٠، ص ٨٤ .

١٢- شیخ ئەمین شیخ عهلائهدين نهقشبهندی: تهسهوف چیه، چاپخانهی چوارچرا، چاپی سییه، ههولێر ، ٢٠١٥، ل ٦٦.

١٣- ئیبراهیم ئەحمەد شوان: فهرههنگی زاراوهی سۆفیانه، چاپخانهی حاجی هاشم، چاپی یه کهم، ههولێر، ٢٠١٠، ل ٦٢ .

١٤- فريد حميد عوالقادر : سوڤيگهري مهولهوى ، چاپخانهى پهنهان ، چاپى يه كه م ، ٢٠١٨ ، ٩٧٧ .

١٥- فريد حميد عوالقادر : سوڤيگهري مهولهوى ، ل ٩١ .

١٦- عبد الرزاق كاشاني و عبدالعال شاهين : معجم اصطلاحات الصوفية ، دار المنان ، الطبعة الاولى ، ١٩٩٢ ، القاهرة ، ل ٧٦ ، ٧٧ .

١٧- عهبدولپره حمان بيلاف بهرزنجى: شېخى سه نعان (له دهقه وه بۆ ته سه وف) ، ناوه ندى فېربوون . هه ولپېر ، ٢٠١٩ ، ل ٣٨٥ .

١٨- عبدالله المسافر : حرف العين في معجم المصطلحات الصوفية. ٩/مايو/٢٠٢١ .
[https:// alshrefalmvsy.ahlamontada.com](https://alshrefalmvsy.ahlamontada.com).

١٩- ايمان كمال مصطفى المهداوي : القلب ودلالته عند الصوفية ، مجلة مداد الاداب ، الجامعة العراقية ، كلية الآداب ، العدد (١١) ، ص ٢٥٦-٢٥٧ .

٢٠- وضحي يونس : قضايا نقدية في النثر الصوفي، ص ١١٢/١٢ . ٢٠٢٣ .
[https:// library.tebyan.net](https://library.tebyan.net) .

٢١- علي زيعور: مذاهب علم النفس، دار الأندلس، بيروت، ص ٣١ .

٢٢- مهولود ئيبراهيم حه سه ن: گهران به دواى نه ميردا ، چاپخانهى ئاراس ، چاپى يه كه م ، هه ولپېر ، ٢٠٠٢ ، ل ٩٤ .

_ سه رچاوه كان :

به كوردى //

له پاش قورئانى پيرۆز سوود له م سه رچاوانه بينراوه :

١-ئه مچهد شاكه لى : خوئندنه وهى سوڤيگهري و ته ريقه تى نه قشبه ندى ، چاپخانهى هاوسانى ، تاران ، ٢٠١٩ .

٢- ئيبراهيم ئه حمهد شوان: سوڤيگهري- شيعرى ئايينى و سوڤيگهري له شيعره كوردى به كانى مه حويدا ، چاپى هيڤى ، چاپى دووه م ، هه ولپېر ، ٢٠١٤ .

٣- ئيبراهيم ئه حمهد شوان: فه رهه نكي زاراوهى سوڤيانه ، چاپخانهى حاجى هاشم ، چاپى يه كه م ، هه ولپېر ، ٢٠١٠ .

٤- شنۆ ئه حمهد غه فور : بنياتى هزرى و هونه رى له شيعره كانى صابرى دا ، چاپخانهى هيڤى ، چاپى يه كه م ، هه ولپېر ، ٢٠٢٢ .

- ٥- شَيْخُ نُهْمِينِ شَيْخِ عَهْلَاءِ دِينِ نَهْقَشْبَهْ نَدِي: تَهْسَهْوَفِ چِيِيَه، چَايْخَانَهِي چَوَارچِرَا، چَاپِي سَيِيَهْم، هَهْوَلِيَر، ٢٠١٥ .
- ٦- عَهْدَوْلِرَه حَمَانِ بِيْلَافِ بَهْرَزَنْجِي: شَيْخِي سَهْنَعَانِ (لَه دَهْقَهْوَه بُو تَهْسَهْوَفِ)، نَاوَهْ نَدِي فَيِرْبُوون . هَهْوَلِيَر، ٢٠١٩ .
- ٧- عَهْدَوْلَا قَهْرَهْدَاغِي : صَابَرِي لَه نِيْوَانِ مِيْتُوْدَه كَانِي هَهْلَبَزَارْدَنِي نَاوِيْكَدَا - فَيِسْتِيْقَالِي شَاعِيْرِي كُورْدِ صَابَرِي لَه رُوْزَانِي ٨ و ٩ / ١١ لَه شَارِي كَهْرُكُوكْ، چَايْخَانَهِي كُورْدِسْتَان، ٢٠٠٩ .
- ٨- فَرِيْدِ حَمِيْدِ عَوَالْقَادَر : سُوْفِيْغَهْرِي مَهْوَلَهْوِي ، چَايْخَانَهِي پَهْنَهَانِ، چَاپِي يَهْ كَهْم، ٢٠١٨ .
- ٩- مَحْمَدِ وَهْسَمَانِ: فَهْلَسَهْفَهِي سُوْفِيْغَهْرِي، چَايْخَانَهِي رُوْزَهْهَلَاتِ، چَاپِي يَهْ كَهْم، هَهْوَلِيَر، ٢٠١٣ .
- ١٠- مَهْوَلُوْدِ ثِيْبِرَاهِيْمِ حَهْسَهْنِ: گَهْرَانِ بَه دَوَايِ نَهْمَرِيْدَا، چَايْخَانَهِي نَارَاسِ، چَاپِي يَهْ كَهْم، هَهْوَلِيَر، ٢٠٠٢ .
- ١١- يَهْحِيَا يَهْسَرَبِي : عِيْرْفَانِ وَ شَهْرِيْعَهْتِ، وَهْرْگِيْرَانِي : حَهْسَهْيِنِ نَهْدَهْمِ، گُوْفَارِي هَهْزَانِ، ژَمَارَه ٢٥ .
- بَه عَهْرَهْبِي //
- ١٢- اِيْمَانِ كَمَالِ مَصْطَفِي الْمَهْدَاوِي : الْقَلْبِ وَدَلَالَتَه عِنْدِ الصُّوْفِيَّةِ، مَجَلَّةِ مَدَادِ الْاَدَابِ ، الْجَامِعَةِ الْعِرَاقِيَّةِ، كَلِيَّةِ الْاَدَابِ ، الْعِدْدِ(١١) .
- ١٣- اَبِي نَصْرِ السَّرَاجِ الطُّوسِي، اللَّمْعِ، دَارَالْكَتَبِ الْحَدِيْثَه، مِصْرَ، ١٩٦٠ .
- ١٤- سَمْرِ الدِّيُوْبِ : الثَّنَائِيَاتِ الضَّدِيَّةِ، الْمَرْكَزِ الْاِسْلَامِي لِلدَّرَاسَاتِ الْاِسْتِرَاطِيْجِيَّةِ، الطَّبْعَةُ الْاَوَّلِي، سُوْرِيَا، ٢٠١٧، ص١٦ .
- ١٥- عِبْدَاللَّهِ الْمَسَافِر : حَرْفِ الْعِيْنِ فِي مَعْجَمِ الْمَصْطَلْحَاتِ الصُّوْفِيَّةِ. ٩/مَايُو/٢٠٢١ .
[https:// alshrefalmvsy.ahlamontada.com](https://alshrefalmvsy.ahlamontada.com).
- ١٦- عِبْدِ الرَّزَاقِ كَاشَانِي وَ عِبْدَالْعَالِ شَاهِيْنِ : مَعْجَمِ اصْطِلَاحَاتِ الصُّوْفِيَّةِ، دَارِ الْمَنَانِ ، الطَّبْعَةُ الْاَوَّلِي، ١٩٩٢، الْقَاهِرَةُ.
- ١٧- عَلِي زَيْعُور: مَذَاهِبِ عِلْمِ النَّفْسِ، دَارِ الْاَنْدَلِسِ، بِيْرُوتِ .
- ١٨- وَضْحِي يُوْنَسِ : قِضَايَا نَقْدِيَّةِ فِي النَّثْرِ الصُّوْفِي، ص١١٢/١٢. ٢٠٢٢. [https:// library.tebyan.net](https://library.tebyan.net) .

Shno ahmed ghafour

Research Summary

The title of our research is (Sufi duets in Saberi's Diwan), through this title we will present some Sufi duets in Saberi's Diwan, where some of the duets are from the case and the Sufi shrines. The absence of a scientific study on the dualities in Sabry's poetry is the main reason for writing this study. The aim of this study is to identify some of the dualities in the Kurdish poems of the poet. Where duets form masterpieces in the Kurdish poems of (Sabri). To write this research, we relied on the analytical descriptive approach and some stylistic approaches for dichotomous analysis.

The research consists of two main parts: the first part is devoted to the theoretical side, in which we emphasize the concept and definition of dualism, mysticism, status, and shrines, while the second part is devoted to theoretical and practical aspects and presents some Sufi dualities in Sabry's Diwan. The poems were explained in the light of rhetorical arts. At the end of the study, the most important results were presented in several points and a list of sources.